

Atlasna sastavnica enciklopedike

Mladen Klemenčić

Leksikografski zavod Miroslav Krleža

SAŽETAK: Atlas je sustavna zbirka zemljovida koji prikazuju svijet u cjelini, pojedine dijelove svijeta ili pojedine države. Osim prema obuhvaćenom prostoru dijele se i prema opsegu, vrsti karata (zemljopisne ili tematske), namjeni itd. Članak donosi pregled najvažnijih atlasa svijeta u svijetu, a potom i glavnih atlasa objavljenih u Hrvatskoj, među kojima značajno mjesto pripada izdanjima Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža.

Ključne riječi: *atlas; kartografija; Leksikografski zavod Miroslav Krleža*

Uvod

U svakoj će se raspravi o enciklopedizmu i leksikografiji ponajprije spominjati enciklopedije i leksikoni, odnosno rječnici kada je riječ o tradicionalnim knjižnim izdanjima, a istoimena izdanja kao i raznovrsne baze podataka i tezaursi kada je pak riječ o novodobnim, elektroničkim inačicama. Svima im je zajedničko da se informacije donose primarno u obliku teksta ili riječi, dok su ostala sredstva pomoćna, a jedno od takvih sredstava donošenja odnosno prikazivanja informacija jest i karta ili zemljovid. Međutim postoje i takva referentna izdanja u kojima je upravo kartografska predodžba glavno izražajno sredstvo. To su atlasi. U hrvatskoj enciklopedičkoj tradiciji, a napose u dosadašnjoj izdavačkoj praksi Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža kao specijalizirane hrvatske ustanove za tu vrstu izdanja i njihovu izradu, atlasi imaju svoje stalno mjesto, stoga se čini primjerenim da se i u ovoj časopisnoj tribini posvećenoj leksikografiji nađe mjesta za kratak pregled atlasne produkcije u svijetu i u nas.

Pregled koji slijedi sastavljen je tako da podsjeti na glavne momente odnosno naslove iz prošlosti atlasne produkcije u svijetu i u nas, zadržavajući se pritom na klasičnim, knjižnim izdanjima. Tematika pisanja stranih zemljopisnih naziva, što je važna sastavnica svakoga rada na atlasu i leksikografski itekako relevantna tema, u ovom je pregledu izostavljena jer je predmet zanimanja drugoga priloga.

Što je atlas?

Atlas je sustavna zbirka zemljovida koji prikazuju svijet u cjelini, pojedine dijelove svijeta ili pak pojedine države. U najvećem broju slučajeva atlasni zemljovidi prikazuju zemljopisnu stvarnost te se stoga pojam atlas ponajprije odnosi na geografske ili zemljopisne atlase. Ovisno o obuhvaćenom prostoru dijele se na atlase svijeta, atlase pojedinih kontinenata te atlase pojedinih država koji se nazivaju nacionalnim atlasima. Prostornu odrednicu atlasa je najčešće moguće iščitati iz njegova naslova, no ako je ona iz nekog razloga izostavljena, tada je obično riječ o atlasu svijeta.

Opsegom, tj. brojem i mjerilom karata te brojem obuhvaćenih toponima, kreću se u širokom rasponu. Najjednostavniji atlasi sastoje se od manjega broja karata te su praktična knjižna izdanja koja korisnik uvijek može imati uza se (tzv. džepna izdanja), dok veliki atlasi svijeta sadrže velik broj karata, stotinu i više, te neizostavno i kazalo naziva s karata, a kako su obično i velikoga formata, to ih čini nepraktičnima za prenošenje i obično se koriste samo na radnom stolu (tzv. stolni atlasi).

Za razliku od geografskih atlasa, zbirke tematskih karata nazivaju se tematskim atlasima, a pobliže su određeni stručnim sadržajem pa ovisno o naravi atlasnih karata mogu biti geološki, klimatski, demografski, gospodarski, lingvistički, povijesni ili pak imati neki drugi sadržaju primjeren pridjevak. Namjena atlasa također može biti razlikovni element pojedinih izdanja. Priručni ili kućni atlasi sastoje se od ograničenoga broja karata i služe za opću orijentaciju. Najčešća su vrsta takvih atlasa školski atlasi, izborom karata prilagođeni nastavnim programima. Stručni ili znanstveni atlasi pak najčešće su i tematski atlasi jer se sastoje od karata koje prikazuju tematiku pojedinih znanstvenih disciplina, a nastaju kao rezultat, odnosno sinteza izvornih znanstvenih istraživanja.

Najvažniji sadržaj svakoga atlasa su karte ili zemljovidi, no to često nije i jedini sadržaj atlasa. Korištenje zemljovida i orijentacija na njima teško je zamisliva bez kazala ili indeksa toponima obuhvaćenih kartama. Stoga u pravilu atlas sadrži i takav popis toponima koji korisniku omogućuje da provjeri obuhvaća li atlas toponim koji želi pronaći te ga upućuje na kojoj se karti i na kojem njezinu dijelu nalazi. Broj toponima obuhvaćen kartama i kazalom dobar je pokazatelj veličine atlasa: stručno relevantnima mogu se smatrati atlasna izdanja koja sadrže 25 000 do 50 000 naziva, atlasi koji obuhvaćaju 50 000 do 100 000 naziva srednje su veliki atlasi, a u manjim zemljama to je i gornji veličinski prag atlasa, dok su atlasi s više od 100 000 obuhvaćenih naziva rijetki i u toj su kategoriji samo svjetski najpoznatija atlasna izdanja.

Osim bloka zemljovida i popisa naziva, atlas može sadržavati i stanovitu količinu teksta kojime se dodatno proširuje količina raspoloživih informacija, a pojedine pojave ili sastavnice atlasa mogu biti i ilustrirane fotografijama. Također, atlasi su nerijetko i kombinacija geografskih i tematskih karata. Sadržajno kompleksniji i informacijama bogatiji priručnici nazivaju se enciklopedijskim atlasima.

Povijest i podrijetlo pojma

Iako se u nekim izvorima kao preteče atlasa u današnjem smislu navode neka srednjovjekovna kartografska izdanja – najčešće je to *Mapa Mondi*, poznata i kao *Katalonski atlas*, karta tada poznatoga svijeta izrađena u listovima 1375. na Mallorci – prvi i najstariji atlasi u današnjem smislu riječi potječu iz doba geografskih otkrića, kada je kartografsko prikazivanje svijeta doživjelo izdavački procvat, a preciznost pojedinih karata postala je znatno veća zbog točnijega poznavanja zemljopisne stvarnosti. Stoga su i najstarije atlase potpisali najpoznatiji kartografi toga doba. Abraham Ortelius objavio je 1570. zbirku karata nazvanu *Prikaz svijeta (Theatrum Orbis Terrarum)*, a Gerard de Jode 1578. zbirku *Speculum Orbis Terrarum*. Ipak, podrijetlo pojma atlas vezano je uz djelo Gerharda Kremora Mercatora, nazvano *Atlas sive cosmographiae meditationes de fabrica mundi et fabricati figura*. Zbirku je Mercator počeo sastavljati za života, no objavljena je 1595., godinu dana nakon njegove smrti. Mercator je u naziv i na naslovnu stranicu svojega djela stavio mitološko biće, titana Atlasa ili Atlanta, koji za kaznu što se suprotstavio Zeusu na leđima drži nebeski svod. Mercatorovu atlasnu zbirku karata nastavio je dopunjavati također poznati flamanski kartograf Jodocus Hondius pa su se pojavila nova izdanja u različitu opsegu, primjerice 1607. *Atlas Minor*, koja su u naslovu čuvala i spomen na Mercatora kao i pojam atlasa. Naziv atlas otad je u većini jezika postao općeprihvaćenom općom imenicom za ukoričenu zbirku karata, a Titanov lik s globusom na plećima ikonografskim simbolom atlasnih priručnika.

Naslovnica Mercatorova atlasa iz 1595.

Sve do druge polovice XIX. stoljeća atlasna izdanja bila su razmjerno rijetka i ograničena na manji broj zemalja (Nizozemska/Belgija, Francuska, Engleska, Njemačka), no tada, a posebno u XX. stoljeću, atlasni postaju standardnim priručnicima u velikom broju zemalja i nacionalnih kultura¹. Zbog povećanoga zanimanja pojedini izdavači pristupaju i višekratnom objavljivanju svojih atlasa, odnosno priređuju opsegom različita izdanja u skladu s većim ili manjim potrebama korisnika kojima su namijenjeni. Tijekom vremena neki su atlasni naslovi, zbog količine ponuđenih informacija, postali svjetski priznatim autoritetima za tu vrstu izdanja. Na engleskom govornom području takav je atlas u nakladi londonskoga novinskoga izdavača The Times. Prvo izdanje Timesova atlasa svijeta objavljeno je 1895. Budući da nakladnik nije raspolagao vlastitim kartografskim podlogama, koristile su se karte preuzete iz atlasa izdavača Cassell&Co., a od 1920. karte za Timesove atlase namjenski se priređuju u Geografskom institutu u Edinburghu pod ravnanjem znamenitoga kartografa Johna Georgea Bartholomewa. Posebice se ističe višesveščano izdanje *The Times Atlas of The World. Mid-Century Edition, 1955–59*. U odvojenim svescima toga izdanja prikazani su pojedini kontinenti. Do 2011. temeljno izdanje velikoga Timesova atlasa doživjelo je 13 izdanja te mnogo dotisaka između pojedinih izdanja. Budući da je Timesov veliki atlas na granici uporabne praktičnosti, nakladnik je razvio i veći broj opsegom i formatom manjih, sažetijih izdanja za različite korisnike. Osim zemljopisnih atlasa, isti nakladnik priređuje i tematske atlase, poput atlasa mora ili pak povijesnih atlasa, izdanja koja su također priznata u stručnim krugovima, a prevode se i na druge jezike. U SAD-u su najpoznatija izdanja atlasa svijeta ona u nakladi izdavača Randa McNallyja (prvo izdanje 1881) te National Geographica (prvo izdanje 1963). Timesovu je atlasu po opsegu najbliži ruski *Atlas mira*, odnosno *Atlas svijeta*. Prvo izdanje objavljeno je u Moskvi 1954. i obuhvatilo je oko 200 000 naziva. Nakladnik je bila Glavna uprava za geodeziju i kartografiju. Drugo izdanje objavljeno je 1967. povodom 50. obljetnice Listopadske revolucije, a treće 1999. Preteča toga atlasa bio je *Veliki sovjetski atlas svijeta*, zamišljen u tri sveska, od kojih su 1937. i 1939. objavljena dva, no projekt je zbog rata ostao nedovršen.

U Njemačkoj je atlasna produkcija također bila živa. Bibliografski institut Brockhaus, utemeljen 1826., objavljivao je atlase već sredinom XIX. stoljeća, a u nakladi izdavača Justusa Perthesa od 1817. izlazila su izdanja nazivana *Stieler's Hand-Atlas*. U XX. se stoljeću posebno istaknuo *Weltatlas*, u nakladi Westermanna iz Braunschweiga (prvo izdanje 1922).

Među francuskim se atlasnim izdanjima posebno ističe *Atlas International*, u nakladi leksikografskoga izdavača Laroussea (prvo izdanje 1950), a od talijanskih

¹ Izbor najpoznatijih atlasa temelji se ponajprije na autorovu dugogodišnjem iskustvu u praktičnom kartografskom radu u Leksikografskom zavodu, međutim dio podataka prikupljen je i pretraživanjem interneta, posebice članka »Atlas u različitim jezičnim inačicama«, napose u Njemačkoj, elektroničke enciklopedije *Wikipedia* (de.wikipedia.org/wiki/Atlas_Kartografie; pristupljeno 29. VIII. 2014).

pak atlasi različita opsega i namjene, uključujući i veliki svjetski atlas (*Grande Atlante Geografico*, prvo izdanje 1922) iz kartografske radionice izdavača De Agostinija iz Novarre.

Svi spomenuti atlas, kao i mnogobrojni drugi, pojavili su se u više izdanja, a u pravilu su uz temeljno izdanje velikoga atlasa svijeta imali i sažetija izdanja za korisnike manjih zahtjeva.

Hrvatska izdanja atlasa

Prvi atlas na hrvatskom jeziku pojavili su se potkraj XIX. stoljeća i bili su namijenjeni ponajprije uporabi u školama, a priređeni su na temelju sličnih austrijskih izdanja za koja je najzaslužniji bio kartograf slovenskoga podrijetla Blaž Kozenn. Na području austrijskih zemalja objavljeno je na njemačkome te u prijevodu na druge jezike više od stotinu izdanja Kozennovih školskih atlasa u nakladi izdavačke kuće Ed. Hölzel. Prva hrvatska izdanja *Kozenova školskoga atlasa* i *Kozenova geografskoga atlasa za srednje škole* objavio je isti nakladnik 1887. Priredio ih je Augustin Dobrilović, profesor i ravnatelj kotorske gimnazije, potomje uz reviziju Petra Matkovića, sveučilišnoga profesora i utemeljitelja znanstvene geografije u Hrvatskoj. Kasnija hrvatska izdanja Kozennovih atlasa priređivali su Hinko Hranilović i Josip Modestin, a nakon Prvoga svjetskoga rata Milan Šenoa, Ivo Juras i Valter Bohinc. Ukupno je do 1943. objavljeno 11 hrvatskih izdanja Kozennova atlasa.

Ubrzo nakon prvoga Kozennova zemljopisnoga atlasa objavljen je i prvi hrvatski tematski, točnije povijesni atlas: *Atlas za hrvatsku povjestnicu* iz 1888., autorsko djelo Vjekoslava Klaića. U razdoblju između dvaju svjetskih ratova najagilniji kartograf hrvatske prošlosti bio je Stjepan Srkulj. Njegovo je djelo *Hrvatska povijest u devetnaest karata*, objavljeno 1937. u nakladi HIBZ-a, dugo bilo najvažniji naslov u našoj dosta skromnoj bibliografiji povijesnih atlasa.

Kada je o tematskim atlasima riječ, svakako treba spomenuti još jedan naslov iz pionirske etape. To je *Statistički atlas Kraljevina Hrvatske i Slavonije*, objavljen 1915. kao jedno od izdanja Kraljevskoga zemaljskoga statističkoga ureda u Zagrebu. Kao priređivač potpisao ga je Rudolf Signjar, tadašnji ravnatelj spomenutoga statističkoga ureda. Na temelju rezultata popisa stanovništva, provedenoga 1910., atlas donosi stotinjak dvostraničnih tematskih karata i drugih grafičkih priloga vrhunske kakvoće, a ističe se i zahtjevnim uvezom koji korisniku omogućuje savršenu preglednost svakoga dvolista atlasa.

Za razliku od atlasnih rođaka s deklariranim ili samorazumljivim zemljopisnim atributom u naslovu, koji teže prikazati ponajprije aktualni prostorni inventar i stanje, povijesni atlas prikazuje prostornu sliku prošlih vremena i događajnicu u njezinoj prostornoj dimenziji. Povijesni atlas zbirka je rekonstruiranih političkoge-

grafskih obilježja i povijesnih zbivanja pa koliko god se priređivači držali činjenica, u dio karata nužno moraju ugraditi i vlastitu prostornu percepciju. Zbog toga svaki povijesni atlas u nekoj mjeri uključuje i etnocentričnu percepciju procesa i događaja.

Prvi hrvatski geografski atlas svijeta većeg opsega, s kazalom koje je obuhvatilo oko 28 000 naziva s karata, te s popratnim tekstovima i kartama, objavila je 1938. u Zagrebu izdavačka kuća Minerva. Priređivači *Minervina svjetskoga atlasa* bili su geografi Filip Lukas i Nikola Peršić. Iako je izrađen na temelju njemačkih kartografskih izvornika, *Minervin svjetski atlas* bio je veliko kartografsko djelo, posve prilagođeno hrvatskom korisniku te ga je opravdano smatrati našim atlasnim prvijencem, koji u cijelosti odgovara zahtjevima i standardima svjetskih atlasa srednje veličine.

U razdoblju nakon Drugoga svjetskoga rata tradiciju *Minervina atlasa svijeta* neko je vrijeme nastavljao *Geografski atlas* u nakladi Seljačke sloge (od 1958. Znanje). Prvo od ukupno osam izdanja objavljeno je 1950., a uredili su ga Petar Mardešić, Zvonimir Dugački i Josip Zoričić. Osim zemljovida kojima je bio pokriven cijeli svijet, atlas je u prvome dijelu imao i dosta opsežan tekstovno-tablični pregled svijeta u cjelini i svake države posebno. Sličan atlas svijeta počeo je 1960-ih redovito objavljivati i Leksikografski zavod Miroslav Krleža (tada Jugoslavenski leksikografski zavod), o čemu će više riječi biti u drugome dijelu ovoga pregleda.

Ostali izdavači pribjegavali su tzv. prijevodnim atlasima (Richter 1996). Pravo na korištenje kartografskih podloga dogovarali su s inozemnim izdavačima, dok su se prijevod naziva kao i eventualni prateći sadržaji radili u suradnji s domaćim stručnjacima. Takva su izdanja različita opsega priređivali i hrvatski nakladnici, no, kako je bila riječ o zahtjevnim i skupim projektima, radili su se i kao suizdanja izdavača iz više jugoslavenskih republika. Primjer takva izdanja, prilagođena hrvatskom tržištu, jest *Veliki atlas svijeta*, objavljen 1974. kao suizdanje Prosvete iz Beograda i Mladinske knjige iz Ljubljane. Kartografske podloge preuzete su od engleskoga i njemačkoga izdavača, autor tekstova je slovenski stručnjak Jakob Medved, a tekstove sa slovenskoga kao i nazive s izvornih karata preveo je Alfonso Cvitanović, potpisan i kao urednik hrvatskosrpskoga izdanja toga atlasa.

Za mnogobrojna izdanja školskih atlasa u Hrvatskoj je sve do 1990-ih jedina specijalizirana izdavačka kuća bio kartografski odjel tvrtke Učila (kasnije zasebni izdavač Kartografija-Učila, zatim Hrvatska školska kartografija).

Geografski atlas sa zemljovidima nacionalnoga područja – *Veliki atlas Hrvatske*, dakle nacionalni atlas, u Hrvatskoj je objavljen tek 2002. u nakladi izdavača Mozaik knjige, s kartografskim originalima iz slovenskoga izvora. U jugoslavenskom razdoblju takav atlas nije objavljen, no 1987. zagrebačka Sveučilišna naklada Liber objavila je *Veliki geografski atlas Jugoslavije* sa zemljovidnim blokom svih dijelova tadašnje države te tematskim kartama i tekstom. Urednik toga opsežnoga i stručno solidno utemeljenoga izdanja bio je Ivan Bertić.

Atlasi Leksikografskoga zavoda

Kartografska predodžba geografskih, povijesnih, gospodarskih i drugih pojava i događaja sastavni je dio najrazličitijih izdanja Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža (dalje u tekstu Leksikografski zavod ili Zavod). U pojedinim zavodskim edicijama kartografski su prilozi tek rijetke ilustracije, u drugima mnogo više od usputne vizualne predodžbe, a ima i edicija u kojima su kartografski prilozi glavni nositelji informacije, ravnopravan ili čak nadređen tekstu (Klemenčić, Richter-Novosel 2001). U tom kontekstu opsegom i brojem izdanja ističe se zavodski atlas svijeta, objavljen dosad u sedam izdanja. Prvo izdanje *Atlasa svijeta* objavljeno je 1961., a slijedila su izdanja 1963., 1966. i 1969., koja su kao glavni redaktori potpisali Otto Opitz i Petar Mardešić. Sljedeća su dva izdanja, 1975. i 1988., kao glavni urednici potpisali Otto Opitz, odnosno Božidar Feldbauer, dok je posljednje, sedmo izdanje 2006. kao glavni urednik potpisao Mladen Klemenčić.

Zavodski atlas već je u svojem prvom izdanju ponudio koncepciju koja će postati prepoznatljiva i koju će Zavod njegovati i dodatno razvijati i dopunjavati i u kasnijim izdanjima. Osim zbirke karata, što po svojoj definiciji atlas jest, zavodska inačica svjetskoga atlasa donosi i statističko-tekstovni pregled svijeta, kontinenata i pojedinih država. U tome dijelu pojavljuju se tematske karte manjega formata i fotografije, što je korisniku, uz obvezatnu zbirku višebojnih zemljovida, omogućavalo da u zavodskome atlasu vidi ne samo priručnik koji mu omogućuje da na karti pronađe i locira udaljena mjesta nego i knjigu koja mu nudi cjelovit statističko-faktografski pregled političke karte svijeta. Budući da su države bile temeljne jedinice obrade te da su se izdanja *Atlasa svijeta* pojavila upravo u razdoblju kada je broj država na političkoj karti svijeta iz godine u godinu bivao sve veći, svako je sljedeće izdanje dobivalo nove sadržaje i, dakako, nove zemljovide.

Izlazeći u razdoblju kada su se u nas objavljivali uglavnom prijevodni atlasi, zavodski je *Atlas svijeta* ostao zapamćen kao zapravo jedini potpuno domaći atlas svijeta. Razlikovao se od prijevodnih izdanja i po autentičnom pogledu na svijet u dijelovima koji su imali autorski karakter. Potaknut dramatičnim geopolitičkim promjenama na prijelazu iz 1980-ih u 1990-e, Leksikografski zavod je 1997. objavio i *Atlas Europe* (glavni urednik Mladen Klemenčić). Inovativan po svojoj prostornoj zadanosti i dijelu sadržaja, *Atlas Europe* je s kartografskoga motrišta bio nastavak produkcije afirmirane kroz prethodnih šest izdanja *Atlasa svijeta* (Klemenčić 1993).

Zavodska atlasna produkcija 1990-ih obogaćena je atlasnim naslovima manjega opsega. U suradnji sa Školskom knjigom priređena su dva izdanja *Zemljopisnog atlasa Republike Hrvatske* (1992. i 1993). Koristeći se jednim dijelom kartografskim priložima proizašlima iz projekta ostvarenoga sa Školskom knjigom i namijenjenoga ponajprije uporabi u nastavi, Zavod je pripremio i opsegom manji nacionalni atlas na engleskome jeziku te ga 1993. objavio pod naslovom *A Concise Atlas of the Republic of*

Croatia & of the Republic of Bosnia and Hercegovina. Englesko izdanje, namijenjeno ponajprije inozemnim korisnicima, po svojoj je strukturi slično hrvatskoj prethodnici. Taj je atlas prikazan u više stručnih časopisa u inozemstvu, o čemu je izviješteno i u nas (Jordan 1995). Naposljetku, Leksikografski zavod objavio je 2003. i atlasno izdanje nacionalno-tematske naravi – *Hrvatski povijesni atlas* (priređivači Krešimir Regan i Tomislav Kaniški) s 250 zemljovida i pratećim tekstom – koje po svemu zaslužuje biti spomenuto u ovom pregledu.

Zaključno

Kao što je u uvodu rečeno, ovaj kratak pregled podsjeća na glavne atlasne naslove u svijetu i u nas, ograničavajući se na tiskana i ukoričena izdanja, a polazeći pritom od tvrdnje da su atlasi po svojoj naravi i namjeni leksikografski relevantna djela. Za razliku od leksikografskih izdanja u kojima je tekst glavno izražajno sredstvo pa njihovo korištenje podrazumijeva poznavanje jezika na kojemu je ono priređeno, atlas se kao primarno slikovni priručnici mogu koristiti i bez izravna poznavanja dotičnoga jezika jer su atlasne karte sastavljene od kartografskih simbola univerzalnije sredstvo izražavanja i sporazumijevanja. Atlasi imaju dugu izdavačku povijest te su naširoko prihvaćeni kao standardni referentni priručnici. Sve do 1990-ih atlasi su bili knjižna izdanja, no otad sve više dolaze i u multimedijalnome obliku, u čemu dijele sudbinu ostalih leksikografskih izdanja. To može značiti, a izdavačka praksa to i potvrđuje, da je doba klasičnih knjižnih atlasa na izmaku, što sastavljače i priređivače atlasa stavlja pred sasvim nove izazove, no u ovome se pregledu time nismo bavili.

LITERATURA

- Jordan**, Peter: Hrvatska – nova država predstavlja se Atlasom. *Radovi Leksikografskog zavoda »Miroslav Krleža«* 4(1995), str. 223–230.
- Klemenčić**, Mladen: O zamisli i sadržaju Atlasa (nove) Europe. *Radovi Leksikografskog zavoda »Miroslav Krleža«* 3(1993), str. 15–22.
- Klemenčić**, Mladen, **Richter-Novosel**, Željka: Kartografija u Leksikografskom zavodu. *Radovi Leksikografskog zavoda »Miroslav Krleža«* 10 (2001), str. 305–311.
- Lovrić**, Paško: *Opća kartografija*. Sveučilišna naklada Liber, Zagreb 1988.
- Richter**, Željka: Atlasna kartografija u Hrvatskoj. *Geodetski list*, izvanredni broj, 50(1996), str. 46–50.
- Roglić**, Josip: *Uvod u geografsko poznavanje karata*. Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Zagreb 1973.

ATLASES AS A COMPONENT OF ENCYCLOPAEDISM

Mladen Klemenčić

The Miroslav Krleža Institute of Lexicography

ABSTRACT: An atlas is a collection of maps representing the world as a whole, parts of the world or particular states. Apart from the area covered by maps, they also differ according to size, types of maps (geographical or thematic), purpose etc. This article presents a review of the most important international world atlases, as well as the most important atlases published in Croatia, among which publications by the Miroslav Krleža Institute of Lexicography have a significant role.

Keywords: *atlas; cartography; The Miroslav Krleža Institute of Lexicography*